

Prohlášení ČKA k povodňovým rizikům v ČR

ČKA dlouhodobě usiluje o to, aby veškeré zásahy a aktivity v území byly široce promyšlené, citlivé a prováděné s vysokou mírou zodpovědnosti jak ke kulturní, tak k přírodní hodnotě místa. Takový přístup je povinností autorizovaných architektů dle profesních předpisů, v etické rovině je společnou odpovědností všech, kdo se na jejich projektování a plánování podílejí.

Vždy jde o zásah do již existující kulturní krajiny, na kterou se váže identita jejích obyvatel, do přírodního systému, který podléhá konkrétním a nezpochybnitelným zákonitostem a také do jemného přediva sociálních a ekonomických vazeb, které ovlivňují prosperitu města, regionu či státu.

Koloběh vody jako základní vlastnost krajiny:

Ničivé povodně a extrémní sucha je potřeba vnímat jako vnější projev chování koloběhu vody v krajině - přírodního systému ovlivněného ale dlouhodobým sledem lidských zásahů.

Koloběh vody probíhá ve volné krajině i ve městech. Každá plocha zemského povrchu odtok vody buď urychluje anebo zpomaluje. Zcela jinak se chová povrch přirozeného listnatého i jehličnatého lesa na humózní půdě a asfaltového parkoviště, které vodu okamžitě odvede do kanalizační sítě.

Kyprý proti erozi chráněný povrch s vegetací má schopnost zadržet vodu a navracet ji do atmosféry. Tím nejen předchází povodňovým vlnám, zajišťuje stabilitu podzemních zásobáren pitné vody, ale také významně reguluje klima, zmírňuje jeho extrémní výkyvy, udržuje vodu v krajině formou malého hydrologického cyklu a celkově čelí negativním důsledkům nastupujícího globálního oteplování.

Odtékající voda v krajině vytvořila složitou a diverzifikovanou říční síť, která odpovídá reliéfu a geologické stavbě zemského povrchu a zejména klimatickým podmínkám daného území. Řeky a potoky jsou nejen organizující osou krajiny, ale také jejím dynamickým projevem. Co jiného vypovídá o krajině lépe než sama tekoucí voda, změny jejího průtoku v průběhu roku, její čirost nebo naopak zabarvení unášenými jemnými částicemi země, její síla, kterou je schopna vyvinout k přemístění štěrku či celých balvanů, rychlost jejího proudu, která mnohdy nahání strach.

Řeka vždy představovala silný kulturní fenomén, který se zákonitě odrazil v myšlení lidí, v umění a v architektuře. Je nedílnou součástí obrazu krajiny a města.

Proud vody se stává řekou nebo potokem v souvislosti s prostorem, kterým protéká a kde se přirozeně rozlévá při povodních, kam prosakuje a dává vzniknout lužním lesům a svěžím zeleným loukám, mokřadům a slepým ramenům, které ve svém celku jako takzvaná říční krajina představují velmi hodnotný prostor z ekologického, socio-ekonomického i kulturního hlediska.

Jaké jsou problémy:

- I přes výše uvedené skutečnosti je nízká retenční schopnost naší krajiny stále nedostatečně řešena. Důsledky v podobě povodňových škod vedou spíše opět ke stavění protipovodňových ochranných hrází, tedy k dalšímu omezování rozlivu v nivách a urychlování odtoku.

- Odvodněná krajina, jak volná, tak zejména urbanizovaná se snadněji přehřívá, což v souvislosti s globální klimatickou změnou vede k opakovaným výskytům extrémně suchého počasí.

- Tyto dva fenomény nejsou dávány do vzájemné souvislosti ani do souvislosti s procesem urbanizace krajiny. Obecné povědomí o těchto jevech je natolik nízké, že společnost v současné chvíli není schopna na tyto jevy správně reagovat.

ČKA považuje za velmi důležité:

1. **Systémově podporovat retenční schopnost krajiny včetně urbanizovaného území**
2. **Jednoznačně vymezovat prostor nivy a podporovat její přírodní charakter, chápat ji jako významný prvek v rámci systému veřejných prostranství města, který kromě protipovodňové ochrany plní celou řadu dalších funkcí.**

K dosažení těchto dvou cílů ČKA vyzývá k tomu :

- aby se přistupovalo k návrhu optimalizace vody v krajině v rámci Koncepce uspořádání krajiny, která je dle §46 stavebního zákona součástí územního plánu.

- aby bylo dle současné legislativy v územním plánu na koncepční úrovni řešeno zadržování srážkové vody ve městě.

- aby v rámci navrhování staveb bylo automaticky řešeno decentralizované odvodnění (DSO), které je založené na zadržování vody a jejím vsakování na stavebním pozemku nebo jejím využívání k provozu staveb. Aby se vegetační střechy a ostatní vegetace v návrhu využila též jako efektivní prostředek klimatické regulace a zadržování vody.

- aby bylo zahájeno vymezování říčních krajin (niv), analyzování jejich charakteristik, sil a tlaků, které je mění, zaznamenání jejich změn, vše za aktivní účasti zainteresovaných stran. Tak, jak to ustanovuje Evropská úmluva o krajině, která jako ratifikovaná mezinárodní smlouva je nadřazena národním zákonům dle článku 10 Ústavy ČR. A to buď v rámci procesu územního plánování, anebo samostatně.

- aby připravované projekty vodohospodářských úprav, nábřeží, regenerace toků byly zásadním způsobem rozšířeny o systémové intervence ke zvýšení retenční schopnosti krajiny v pramenné oblasti těchto toků. A posílit tak strategický přístup.

- aby se v rámci těchto úkolů využil synergický efekt mezioborové spolupráce a aby se návrh těchto opatření stal významovou a integrální součástí architektonického návrhu.

- aby byly analyzovány legislativní a procesní překážky a chybějící ekonomické nástroje, které brání výše uvedeným opatřením a hledáno jejich řešení.

- aby tyto snahy byly podpořeny odpovídající osvětou, zvyšováním povědomí o významu vody v krajině, o dalších hodnotách přírodní říční nivy a aby byla zajištěna participace uživatelů dotčené krajiny na těchto projektech.

V Praze, 2.10. 2013, Klára Salzmann, Štěpán Špoula, Jiří Vitek